

EVOLUA HISTORIO DE ESPERANTO

世界语发展史

刘正坤 宋韵声 编著

辽宁大学出版社

世界语发展史

EVOLUA HISTORIO DE ESPERANTO

刘正坤 宋韵声 编著

辽宁大学出版社

图书在版编目(CIP)数据

世界语发展史/刘正坤 宋韵声编著. —沈阳: 辽宁大学出版社, 2006.5

ISBN 7-5610-5049-6

I.世… II.刘… III.宋… IV.世界语-语言史-高等学校-教材 V.H91-09

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2006)第 015189 号

责任编辑:陈景泓

责任校对:郑玉龙 毋春蕾

封面设计:于 雷

辽宁大学出版社

地址:沈阳市皇姑区崇山中路 66 号 邮编:110036

联系电话:024-86864613 <http://www.lnupress.com.cn>

Email: mailer@lnupress.com.cn

辽宁印刷集团新华印刷厂印刷 辽宁大学出版社发行

幅面尺寸:140mm×203mm

印 张:11.5

字 数:300 千字

2006 年 5 月第 1 版

2006 年 5 月第 1 次印刷

印 数:1~1000 册

定 价:25.00 元

ENKONDUKO

En la vivo de prezidantoj de mondaj organizaĵoj estas ankaŭ belaj momentoj ĝuste pro la mondeco de la organizaĵo. Ekzemple nun mi ekscias, ke la universitato de Liaoning en nordorienta Ĉinujo estos oficiala kurso pri “Evolua Historio de Esperanto” kaj pro ĝi oni eldonos libron, ĝuste ĉi tiun, kies aŭtoroj estas jam konataj pro la “Biografio de Zamenhof”, s-ro Liu Zhengkun kaj s-ro Song Yunsheng.

Mi povas nur danki, ke oni petis min verki ĉi tiun antaŭparolon, ĝuste ĉar mi ja interesiĝas pri la historio de Esperanto kaj pri la ebla helpo, kiun Esperanto povas doni al la historio de la mondo. Vere la internacia lingvo Esperanto havas sencon, kaj havas sencon okupiĝi pri ĝi, nur se ĝi estas rimedo por plibonigi la vivon de la homoj en la normala mondo. Ĝi ne estu io por ludantoj pri lingvo-kreado. Ĝi eniru la batalkampon de la vera vivo. Kaj en tiu batalkampoj okazas multaj aferoj, kiujn oni devas regustigi favore al la malpli fortaj hom-grupoj.

En Eŭropo dum ĉi tiu jaro aperis raporto de svisa profesoro de la universitato en Ĝenevo, François Grin, kiu ekstraktas la problemaron de la instruado de fremdaj lingvoj kiel formon de publika politiko. Laŭ tiu vidpunkto, tiu instruado estas instrumento de lingva politiko, kies ĉefaj demandoj ne temas pri pedagogio aŭ organizado; male,

temas pri kiujn fremdajn lingvojn instrui, kaj pro kiuj motivoj. La uzo de integrita ekstraktado pri la fremdlingva instruado, laŭ modelo de “analizo de politikoj”, estis do uzita la unuan fojon je nivelo de tuta lando. Lingvo-ekonomio kaj taksado de lingvaj politikoj estas fakoj plej esencaj por ekstudi tiun problemaron. Samtempe, la analizo devas apogi sin sur konceptoj disvolvigitaj en aliaj fakoj, nome soci-lingvistiko, juro kaj normiga politika teorio.

La svisa profesoro komparis tri scenarojn, kiuj estas: 1) la “tutangla” (oni instruas en lernejoj al francaj infanoj nur la anglan); 2) la “plurlingvisma” (oni instruas multajn lingvojn de ĉiuj najbaraj kaj aliaj landoj); 3) “Esperanto” (oni instruas unue Esperanton kaj poste aliajn lingvojn laŭelekte). La ĉefaj rezultoj de la komparo inter tiuj scenaroj jenas:

1. Britujo enspezas nete almenaŭ 10 miliardojn da eŭroj jare, pro la nuna domino de la angla;
2. Se oni konsideras la multobligan efikon de certaj komponantoj de tiu sumo, kaj la rendimenton de la kapitalo kiun la anglalingvaj landoj povas investi aliloke, pro la privilegia pozicio de sia lingvo, tiu sumo atingas 17 ĝis 18 miliardojn da eŭroj jare;
3. Tiu sumo sendube estus pli alta, se la hegemonio de tiu lingvo plifortigus pro la prioritato kiun aliaj ŝtatoj konstus doni al Ĝi;
4. Tiu sumo ne enkalkulas la diversajn simbolajn efikojn (kiel la avantaĝo, kiun ĝuas la denaskaj parolantoj de hegemonia lingvo dum ajna situacio de intertraktado aŭ konflikto okazanta en ilia lingvo); verdire, tiuj simbolaj efikoj eble havas ankaŭ materialajn kaj financajn konsekvencojn;

5. La «plurlingvisma» scenaro (kiu, praktike, povas alpreni tre malsimilajn formojn) ne malpliigas la kostojn, sed la malekvilibron inter lingvouzantoj; tamen, konsiderinte la rolantajn fortojn pri la lingva dinamiko, ĝi prezentas iun riskon de malstabileco, kaj postulas tutan aron da akompanantaj aranĝoj por esti eltenebla;

6. La scenaro «Esperanto» montriĝas la plej avantaĝa, ĉar ĝi konvertiĝus al neta ŝparo, por Francujo, de almenaŭ 5,4 miliardojn da eŭroj jare, kaj nete, por la tuta Eŭropa Unio de ĉirkaŭ 25 miliardoj da eŭroj jare;

Jen, do, unu el la kampoj, en kiuj Esperanto povas esti parto de la solvo de la ĉiutagaj problemoj de homoj kaj landoj. Ĉi tie temas pri ŝparoj de miliardoj da eŭroj. Se oni konsideras la tutan mondon, kaj ne nur Eŭropon, tiuj ŝparoj estas tiom gigantaj, ke ili sufiĉas en unu jaro por konstrui ĉiujn mankantajn lernejojn en Afriko.

Sed ne temas nur pri ekonomio, pri kiu Esperanto povas helpi. Temas ankaŭ pri justeco.

La nuna internacia lingva ordo, alivorte la manieron laŭ kiu nuntempe oni utiligas nur difinitajn lingvojn por la rilatoj inter homoj apartenantaj al malsamaj popoloj, estas nekontentiga kaj nekongrua kun la bezonos favori interkompreniĝon, pacon kaj samrajtecon inter ĉiuj homoj. Tre malpozitiva estas la nuna politiko de instruado de fremdaj lingvoj sekvata en la lernejoj de preskaŭ ĉiuj landoj de la mondo. Tiu politiko ne antaŭenigas la celon de internacia interkompreniĝo sed simple la celon de absorbo de ĉio venanta el la plej fortaj landoj, kiuj ankaŭ gajnas ekonomie pro tio, kiel la svisa profesoro montri rilate al Eŭropo.

La parolantoj de la internacia lingvo Esperanto opinias, ke ĉiuj lingvoj kaj ĉiuj kulturoj havas en si valorojn, kiujn la homaro ne perdu. Krome ni opinias, ke oni devas respekti je ĉiu nivelo la lingvajn homajn rajtojn. Ĉiu homo estas protektata de la Universala Deklaracio de la Homaj Rajtoj kontraŭ diskriminacioj surbaze, interalie, de lingvo. Neniu nacia aŭ internacia instanco rajtas malobservi tiun rajton surbaze de konsideroj pri efikeco aŭ alispecaj konsideroj.

Ni pensas ke Unesko kaj Unuiĝintaj Nacioj jam produktis multajn dokumentojn en ĉi tiu kampo. La lasta “Raporto pri la Homara Evoluo 2004” de UNDP, ekzemple, estas tute aprobinda kaj referencas ankaŭ al la principo de la uzado de tri lingvoj rekomendita de Unesko:

- gepatra lingvo (kiom ajn malgranda ĝi estas)
- loka kontakt-lingvo (ĝenerale la nacia lingvo)
- internacia lingvo

En ĉi tiu kadro ni asertas ke la optimuma lingvo por la rolo de internacia lingvo estas la internacia, neŭtrala planlingvo Esperanto. La uzo de kiu ajn alia nacia lingvo estas maljusta, kaŭzas homajn suferojn kaj kaŭzas perdon de mono kaj de tempo flanke de la lernantaj socioj kaj en la longa daŭro malaperon de lingvoj kaj de kulturoj.

La menciita raporto de UNDP montras tre klare per ciferoj, la pozitivan efikon de la instruado de gepatraj lingvoj (eĉ kiam ili estas

multaj) kompare kun la instruado de la ekskoloniaj lingvoj.

Ree alia raporto montras per ciferoj ke justeco povas kuniri kun ŝparo.

Ni, do, ne havas problemojn aserti, ke la instruado de Esperanto kiel fremda lingvo estas avantaĝa kompare kun la instruado, ekzemple, de la angla (pli granda facileco kaj sekva atingo de la lernoceloj en ono de la tempo, pli malmultekosta instruado pere de lokaj instruistoj kaj lokaj materialoj).

Ni opinias ke la ŝparoj realigeblaj per la transiro de, ekzemple, la angla al Esperanto en la instruado de fremdaj lingvoj en la mondo kunportus tiom gigantajn ŝparojn, ke ili sufiĉus por venki kelkajn el la problemoj de malsanoj, malsato kaj de starigo de sistemoj de kvalita instruado, por kiuj nuntempe mankas rimedoj. Krome, la lernado de la internacia planlingvo Esperanto, laŭ jam faritaj eksperimentoj, faciligus la postan lernadon de kelkaj aliaj fremdaj lingvoj, kiujn Unesko mem kaj aliaj interŝtataj organizaĵoj rekomendas lerni en la kadro de evoluigo de internacia interkompreniĝo.

Do, kiel vi vidas, Esperanto ne estas nur lingvistika eksperimento interesa kaj ĝuinda. Esperanto estas ankaŭ respondo al reala bezono de niaj socioj.

Mi certas, ke la historio de Esperanto, kiun oni studas per ĉi tiu libro, provizos al la studentoj la necesan bazon por plie pensi pri aplikoj de Esperanto en la nuna mondo kaj en la morgaŭa mondo

favore al la homaro. Por faciligi la situacion de la homaro Zamenhof laboris, ni laboras kaj vi laboros morgaŭ.

Renato Corsetti

Prezidanto de Universala Esperanto-Asocio

导 论

国际组织的全球性,给其主席们的生活也带来许多美好的时刻。比如现在,我获悉中国东北的辽宁大学将正式开设“世界语发展史”课程并将出版书籍,作者就是因《柴门霍夫传》而闻名的刘正坤和宋韵声。

非常感谢邀请我撰写序言,因为我对世界语的历史很感兴趣,对世界语为世界历史可能做出的贡献也很感兴趣。的确,只有成为改善人们日常生活的手段,国际语——世界语才是有意义的,从事世界语事业才是有意义的。它不能是语言发明游戏者的玩物,它应该进入现实生活的战场中,而在这战场中发生的许许多多的事情都应该得到纠正,以惠顾那些弱势群体。

今年,日内瓦大学的瑞士教授 Francois Grin 发表了一份报告,论及外语教学作为公共政策形式的问题。根据其观点,这种教学是语言政策的工具,而其问题的关键不是教育方法或组织工作,恰恰相反,关键是教哪些外语,出于何种动机。按照“政策分析”的模型,外语教学的完整处理的运用,就是首次应用于全国的层面。语言经济和语言政策评估是研究这些问题的最核心的专业。同时,这种分析应该依靠从社会语言学、法学和标准化政治理论等其他学科发展而来的概念。

那位瑞士教授比较了三种方案:一是“全英语”(在法国的学校里只教授英语);二是“多语主义”(教授邻国和其他国家的多种语言);三是“世界语”(首先教授世界语,然后有选择地教授其他语言)。比较这些方案的主要结果是:

1. 因为英语的统治地位,英国每年净收入至少 100 亿欧元。
2. 如果考虑其组成成分的倍增效应,考虑英语国家因为其语

言的优势地位而进行投资的资本收益，这笔收入将达到每年170-180亿欧元。

3. 如果其他国家继续赋予英语优先权，英语霸权将持续增强，这笔收入无疑将不断提高。

4. 这笔收入还未将各种象征性效果计算在内（比如，每当使用该语言进行接触或发生冲突时，以霸权语言为母语者享受的便利）；实际上，这些象征性效果可能也会产生物质和财政结果。

5. “多语主义”方案（实际上它可以表现为各种不同形式）不会减少支出，但可以减轻语言使用者之间的不平衡；然而，考虑到语言动力学的各方力量，它有不稳定的危险，需要一整套的配套措施来支持。

6. “世界语”方案是最具优势的，因为它能促成节约，对法国而言，每年可净节约54亿欧元，对整个欧盟而言，约250亿欧元。

世界语可以参与解决人们和各国所面临的日常问题，上述领域就是其中之一。在这里可以节约数以亿万计的欧元。如果不仅仅考虑到欧洲，而是全世界，那么节约下来的将是巨大的数目，只一年节约的资金就足够建起非洲所缺的全部学校。

世界语不仅仅在经济方面有所助益，还有助于实现公正。现在的国际语言秩序，即不同民族的人们在交往中只使用某些语言，是不能令人满意的，不符合所有人群达到相互理解、和平、平等的需要。几乎所有国家的学校都在奉行的外语教学政策是非常负面的，这政策没能推动国际间的相互理解这一目标的实现，却吸收了来自强势国家的一切，正如瑞士教授根据欧洲情况所指出的，强国在经济上也获利。

世界语者认为，所有的语言和文化都拥有人类不可或缺的价值。我们还认为，人们应该尊重所有层次上的语言人权。以反对语言歧视为基础，每个人都受到国际人权宣言的保护。无论是考虑到效率还是其他，任何国家的或国际的组织都无权触犯这一权利。

联合国教科文组织以及联合国在这一领域已经起草了很多文件,最新的是联合国开发计划署的《2004 年人类发展报告》,这个报告完全值得拥护,也是对教科文组织语言原则的佐证,教科文组织推荐使用的三种语言是:母语(无论是多小的语言)、地方用语(一般指民族语)、国际语。

在这一框架内,我们可以断言,最合适的国际语是国际中立的人造语——世界语。使用任何民族语都是不公平的,对需要学习这种民族语的其他人群而言,都会造成人们的痛苦、时间和金钱的损失,长此以往,会造成语言和文化的消亡。

联合国开发计划署的报告用数字明确地指出,与教授前殖民语言相比,教授母语(即使有时数量很多)更具有正面效果。

另一份报告用数字说明,公平可以与节约同行。于是,我们可以断言,世界语纳入外语教学比英语更具优势(更容易达到事半功倍效果,同时可以降低当地的教学成本)。

我们认为,外语教学从英语转向世界语可以实现节约,节约的巨额资金足可以解决疾病、饥饿和目前无法建立的素质教育体系等问题。此外,根据已经进行的实验,学习世界语有助于学习那些联合国教科文组织为促进国际理解而建议学习的外语。

正如你们看到的,世界语不仅仅是有趣的、令人享受的语言学实验,它还是对我们社会现实需要的回答。

我确信,通过本书学习世界语历史,将为学生们打下继续思考的必要基础——思考如何在当今和未来世界,为惠及人类而实际应用世界语。为了改善人类的处境,柴门霍夫劳作过,我们正在工作着,而明天,你们将为此而努力。

雷纳托·科尔塞蒂
国际世界语协会主席
于涛 译

序 言

诞生于 1887 年的世界语 (Esperanto), 作为一种国际辅助语, 以实现平等沟通和人类和平为最终目标, 在其 110 多年的历史中, 不断实践着和谐的理想。在构建和谐世界的今天, 世界语越来越显示出其独特的作用。

首先, 世界语有助于消除语言霸权主义。英语在全球的传播中已造成了语言不平等, 众多母语不是英语的人们不得不花费大量时间、精力、财力去学习英语。从理论上讲, 任何民族语都不能承担国际语的作用。世界语作为一种中立的语言, 在保留民族语的前提下, 如果成为所有人的第二语言, 将是理想的国际语。

其次, 世界语有助于保持语言文化多样性。在英语等少数语言的强势面前, 许多民族的语言和文化都受到英语的威胁。语言和文化多样性就像生物物种的多样性一样, 是和谐世界可持续发展的必要条件。国家主席胡锦涛在联合国成立 60 周年首脑会议上发表了题为《努力建设持久和平、共同繁荣的和谐世界》的重要讲话指出, 文明多样性是人类社会的基本特征, 也是人类文明进步的重要动力。应该维护文明的多样性, 协力构建各种文明兼容并蓄的和谐世界。世界语并不威胁任何民族语, 而是在各种文明之间架起沟通的桥梁, 促进交流和理解。

第三, 世界语有助于实现和平、和睦、和谐。世界语不仅仅是

一种语言,它还包涵着和平友好、相互理解、平等交流的理想。正如全国人大常委会副委员长许嘉璐所指出的,对于世界语而言,“和谐”是题中应有之义。作为一种有着顽强生命力和特殊魅力的桥梁语言,世界语仍在成长,它可以为构建和谐世界作出自己的贡献。

了解世界语的发展历史,将有助于我们成为国际化的“地球村民”,从而有可能为构建和谐世界作出自己的贡献。希望本书的出版能够为世界语史的研究提供新的启发,给希望了解世界语及其发展历史的人们提供完整的资料。

我非常钦佩本书的作者,刘正坤、宋韵声两位老师,他们携手编撰的《柴门霍夫传》、《新世纪世界语教程》等书籍,已成为世界语的教学推广和学术建设的重要文献。感谢他们的工作,这是世界语事业能够继续发展的基础。

世界语将以其自身的可持续发展,对世界的可持续发展作出贡献;将以其自身的和谐建设,为构建和谐世界作出贡献。让我们共同为之努力吧!

中华全国世界语协会副会长兼秘书长
国际世界语协会领导成员
于 涛

鸣 谢

为了支持辽宁大学历史文化学院开设“世界语史”课程的壮举，我们义不容辞地担当起编写教材的任务。

经过几个月的奋笔，终于在开学前一个月将书稿送到了授课教师的手中。

本教材在编写过程中，得到中华全国世界语协会的支持和鼓励。承蒙美意，国际世界语协会领导成员、中华全国世界语协会副会长兼秘书长于涛同志，代为我们向国际世界语协会主席雷纳托·科尔塞蒂教授邀写导论，于涛本人也慨然接受我们的请求，热情地为本书写了序言。

两位国际世协领导人的赐文，不仅使拙著增辉，更重要的是，他们的见解对世界语作为国际语在当今世界的作用和价值具有普遍指导性的意义。

在此，我们由衷地感谢导论作者和序言作者对我们的事业给予的关心和支持。

我们也要感谢谭秀珠、石成泰、王天义、吴国江等人，感谢他们向编著者提供了大量珍贵的历史文献和资料。

我们也不能忘记感谢母湘荣小姐和郑玉龙先生，他们在书稿的打印和校对方面做出了无私的奉献。

最后，我们还要感谢辽宁大学出版社，为了能使学生早日得到教材，他们尽到了自己的努力。

编著者 刘正坤 宋韵声

二〇〇六年三月十五日

目 录

ENKONDUKO	I
导 论	VII
序 言	X
第一章 人类语言的起源和发展	1
第二章 语言发展中的人为调整	13
第三章 世界语出现前后的两种主要的人造语方案	22
第四章 世界语与印欧语系诸语言	36
第五章 世界语产生的时代背景	42
第六章 柴门霍夫家族	46
第七章 柴门霍夫的青少年时代	49
第八章 世界语问世的前前后后	55
第九章 世界语运动发展的最初阶段	66
第十章 布伦第一届国际世界语大会	75
第十一章 世界语主义与世界语的内在理想	82
第十二章 日内瓦大会和剑桥大会	91
第十三章 1907 年的多事之秋	100
第十四章 国际世界语协会成立后的三次大会	105
第十五章 安特卫普大会和克拉科夫大会	119
第十六章 伯尔尼大会和旧金山大会	126

第十七章 柴门霍夫博士的最后岁月	135
第十八章 第一次世界大战后世界语运动蓬勃发展	142
第十九章 柴门霍夫的世界语家庭	148
第二十章 世界语的发展	167
第二十一章 国际世界语大会	175
第二十二章 国际世界语组织	188
第二十三章 国际世界语刊物	198
第二十四章 世界语与国际组织	207
第二十五章 世界语文学	244
第二十六章 世界语在科学技术领域和文化交流中的应用	265
第二十七章 世界语教学	275
第二十八章 名人论世界语	288
第二十九章 中国世界语运动简史	304
第三十章 世界语展望	328
主要参考文献	344